Nicolaus <de Lyra> [Oth.]: Biblia latina. [Enth.:] Postilla / Nicolaus de Lyra [u.a.]

Nürnberg: Anton Koberger, 1485 Seite 261

aliquē fame morientē pascere: ⁊ nō pascit: occidit: ⁊ sic est manifeste transgressor istius quinti p̄cepti.

In eodē ca. xx. vbi dr̄ in postilla. Dicit Ra. sa. q̄ p hoc p̄ceptū ꝓhibet ⁊c.

Additio. vj.

Quod lꝫ ex plano sensu lr̄e p hoc p̄ceptū. Nō occides. tm̄ homicidiū vr̄ ꝓhiberi. tn̄ ex ꝯñti intelligūt cetera nocumenta in psona hoīs facta eē ꝓhibita pari rōne. nā rō qua hō peccat in occisione primi ē: q2 facit ꝯtra charitatē vel etiā ꝯtra iusticiā: ꝯtra quas etiā facit qui alias lesiones infert: lꝫ nō ita grauiter peccet: ⁊ licꝫ pena mortis nō infligat̄ ꝓpter alias lesiones: sicut ꝓpt̄ homicidiū. tn̄ in alijs p̄ceptis iudicialibus talia ꝓhibentur: vbi pene eoꝝ taxant̄.

In eodē ca. xx. vbi dr̄ in postil. Sꝫ variat̄ multū in hoc siue sit vnū p̄ceptum siue duo intellectus hebreoꝝ.

Additio. vij.

Quod multi hebreoꝝ expositores dicunt q̄ in hoc p̄cepto ꝓhibet̄ cōcupiscētia vxoris aliene ⁊ hm̄oi etiā si non ꝓrumpat in actus exteriores: vt ptꝫ p ra. Abēhazra in sua glo. in hoc loco. Qꝫ aūt dr̄ a quibusdā doctoribus nr̄is q̄ lex vetus ꝓhibebat manū ⁊ nō animū: nō est sic intelligendū: vt p legē veterē nunq̄ꝫ sint ꝓhibiti aliqui actus interiores: qui in aīo cōsistunt: hoc. n. eēt manifeste ꝯtra textū. legit̄. n. infra Leui. xix. Ne oderis fratrem tuū in corde tuo. in quo manifeste ꝓhibet̄ odium cordis: qđ ē in animo. silr̄ Deut. ix. Ne dicas in corde tuo cū deleuerit eos dn̄s deus tuus in cōspectu tuo ꝓpter iusticiaꝫ meā. in quo manifeste ꝓhibet̄ supbia seu p̄sumpti o etiaꝫ in corde tm̄ exn̄s. vn̄ dicta doctoꝝ nr̄oꝝ in hoc: seu glo. in postilla allegate aliter sunt intelligenda. s. q̄ in le. ve. cū aliquis actus exterior expresse ꝓhibet̄: non intelligit̄ p h̄ ꝓhiberi ex vi illius p̄cepti actꝰ interior huic exteriori correspondes. vn̄ ex vi huius p̄cepti. Nō occides. nō iudicatur reus ille q̄ vult etiā ex ꝓposito deliberato occidere hominē: lꝫ forte sit reus transgrediendo aliud p̄ceptū. s. Nō oderis frēm tuū: Lex ꝟo noua ꝓhibendo peccata nō solū ꝓhibet manū: sed etiā animū. vn̄ saluator Math. v. Audistis q2 dictū ē antiquis: non mechaberis. ego autē dico vobis: q̄ oīs qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā: iam mechatus ē eam in corde suo.

Replica correctoriJ ꝯtra Burgeñ.

In ca. xx. Burg. notat postillatorē q̄ꝛ diminutum dicens eum expōnem decalogi breuiter trāsisse: cū tn̄ ꝓpositū postillatoris nō fuerit sūmas neq̄ꝫ tractatus scribere: sed plane lr̄alem sensum inquirere: quod ⁊ facit: vt ptꝫ cuilibet intuenti: reliqua p Bur. in hoc cap̄. mota modicū immo nihil faciunt ꝯtra postil. Multa autē Burg. p modū digressionis posita hn̄ ptractatōe indigerent: s̄ nō ē p̄ñtis ꝓpositi ꝯtra Bur. facere: nisi vbi videtur postillatori irrōnabilitet obuiare. Notat tn̄ in hoc ca. incidentaliter postilla. d. cōminatōem pene fore cām obseruantie p̄ceptoꝝ ⁊c. volens Bur. q̄ reuerētia dei sit cā s̄ ex hoc nō sequit̄: ergo cōminatio nō ē cā: stat. n. eiusdeꝫ rei plures eē cās in eodē genere cause: q̄ꝫuis non totales. vn̄ quē amor ⁊ dei reuerentia nō mouet ad p̄ceptoꝝ obseruantiā: saltem mouet timor ⁊ metus pene. est igit̄ sicut ꝓmissio: ita ē ⁊ cōminatio cā motiua obseruantie mādatorū: ⁊ maxime in veteri lege q̄ fuit lex timoris. vt ptꝫ in epistola ad Galath. p totū. Ceterū postil. nō exponit li memento vt sabbatū ⁊c. approbando errores iudeoꝝ: s̄ magis reprobando: vt patet p ea que de expōne hebreoꝝ traxit cetera reijciendo: ita ⁊ Burg. sepe numero facit: ⁊ sic i q̄ postil. in hac pte iudicat seipm̄ cōdemnat. Quō accipi debeat: legē cohibere manū: nō aīm. qđ hic a Burg. tractat̄: vide supra Geñ. iij. correctorio primo.

Caplm̄. xxj.

a Ec sunt iudicia. Hic ꝯñr ponunt̄ iudicialia precepta. ⁊ primo lex q̄ꝫtū ad iudicialia ponit̄. secundo ppl̄s ad obseruātiā legis inducitur in medio. xxiij. ca. ibi. Ecce ego mittā. Circa primū sciēdū: q̄ p̄cepta moralia decem de quibus dictū ē ca. p̄cedenti sunt quedā cōclusiones immediate elicite a dictamine iuris naturalis siue ex eius principijs: ⁊ iō manent in noua lege: q2 ius naturale ē imutabile. Precepta ꝟo iudicialia ⁊ ceremonialia euacuata sunt p nouā legē: aliter tn̄ ⁊ aliter: q2 ceremonialia sic euacuata sunt: q̄ ea obseruare post ꝓmulgatōem euangelij est mortiferū. vn̄ dicit aplus ad Galat. v. ca. Si circūcidamini xp̄s nihil vobis ꝓderit.

Caplm̄. xxj.

a Ec sūt iudicia q̄ ꝓpones eis. b Si emeris fuū hebreū c sex ānis fuiet tibi i. vij. egredietur liber gr̄t d Cū

Et hoc ē etiā intelligendum de alijs ceremonialibus. cuius rō ē quia ceremonie erant quedā figure ⁊ ꝓtestatōnes xp̄i venturi ⁊ no. te. ⁊ iō eas obseruare post euangeliū ꝓmulgatū ē dicere: q̄ tp̄us aduentus xp̄i ac no. test. nōdū est impletuꝫ nec veritas figuraꝝ impleta ē p xp̄m qđ ē hereticum. Thurificatio tn̄ que erat de ceremonialibus ve. te. remanet in noua le. q2 nō figurabat directe aliquid futurum s̄ deuotōꝫ populi deū colentis que maior ē in nouo test. q̄ꝫ veteri. Precepta ꝟo iudicialia sic sunt euacuata q̄ nō obligant in lege noua. ea tn̄ obseruare nō ē mortiferū: vtpote si aliquis princeps xp̄ianus ea instituerct in terra sua. Cuius rō ē: q2 iudicialia erant instituta ad conseruandū statū illius ppl̄i in pace p opera iusticie: ita q̄ non erant de se vel p se figure alicuius futuri in noua lege: s̄ tm̄ p accidens inquantū statꝰ illius populi erat figuralis respectu status noui test. et iō pn̄t obseruari tp̄e noui testamenti inquantū de nouo testamento instituta: vt dictū est: si tn̄ seruarent̄ tā q̄ꝫ ex lege veteri obligatoria: eēt mortiferꝝ: q2 hoc esset asserere q̄ adhuc maneret status ppl̄i ve. tes. His premissis circa iudicialia p̄cepta sic ꝓcedit̄: q2 primo per ea ordinat̄ hō q̄ꝫtum ad ptem irascibilem. secūdo q̄ꝫtū ad ptem cōcupiscibilem. xxij. ca. tercio q̄ꝫtū ad rōnalē circa mediū eiusdē ca. ibi. Qui immolat dijs occidet̄. Irascibilis aūt tendit in bonū sub rōne ardui: ⁊ in malum sub rōne vindicatiui: q2 ira est appetitus vindicte ⁊ iō primo regulat̄ irascibilis in dn̄atōe: que ē quid arduum: secūdo in alterius lesione: que ē quid vindicatiuum: ibi. Qui pcusserit hoīem. Circa primū dr̄ sic.

a Hec sunt iudicia que ꝓpones eis. non dicit impones: q2 imposita sunt a deo: ⁊ auctoritate eius p moysen ꝓposita populo. b Si emeris seruū hebreum. dicit andreas q̄ hoc intelligitur de hebreo qui iaꝫ erat seruus hoīs gentilis a quo hebreus emit eū. Ra. Sa. dicit ⁊ melius vt videtur: q̄ intelligitur etiaꝫ de seruo empto ab hebreo: qđ pōt fieri tripliciter. vno mō a iudicibus: q2 si hebreus cōuincat̄ de furto: ⁊ non habeat vnde restituat: de mandato iudicū debet vendi ad restitutōem faciendā: vt hr̄ ca. sequēti. Alio mō q2 paupꝫtate cōstrictus hebreus pōt vēdere semetipm̄: s̄m qđ dr̄ Leui. xxv. Si paupꝫtate cōpulsus vendiderit se tibi frat̄ tuus ⁊c. Tercio mō si dn̄s hebreus non indigeat seruo illo quē emerat ꝓpter mutatōem fortune potest vendere alteri hebreo seruū suū hebreū p annis qui restant vsq̄ꝫ ad septimū annū remissionis. c Sex annis seruiet tibi. i. vsq̄ꝫ ad septimū annū remissionis. q2 si tempus emptionis minus distet a septimo anno q̄ est annus remissionis non seruiet sex annis. quia illo anno egredi liber debet. Ratio autem huius fuit. quia deus redemit filios isrl̄ de seruitute egypti vt essent eiꝰ serui: ⁊ ideo noluit q̄ venderentur simpliciter: sed solum ad tempus: ⁊ ideo non erant serui ꝓprie: sed quasi mercenarij locati ad tempus. d Cum quali veste intrauerit cum tali exeat. i. in eque bona vel meliori. in hebreo habet̄. In panno suo venit: in pano suo exeat. qđ exponunt hebrei. i. si venit solus. s. sine vxore solus exibit. et est similis modus loquendi: sicut habetur Geñ. xxxij. cap̄. In baculo meo transiui iordanem istum. i. solus: sicut fuit ibi expositum: ⁊ hoc cōsonat li-

TECHNISCHE UNIVERSITÄT DARMSTADT

http://tudigit.ulb.tu-darmstadt.de/show/inc-iv-254/0260

Universitäts- und Landesbibliothek Darmstadt

gefördert durch die DFG